YÜKSEK DİN ÖĞRETİMİ

Editör: Z. Şeyma Altın

dem

YÜKSEK DİN ÖĞRETİMİ

Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları
The Center for Values Education Press

© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A.Ş. Organizasyonudur.

ISBN: 978-605-4036-90-5

Kitabın Adı
Yüksek Din Öğretimi

Editör
Dr. Öğr. Üys., Z. Şeyma Altın

Yayın Koordinatörü
Furkan Çeliktaş

Kapak & Sayfa Tasarımı
Nuray Yüksel

Baskı-Cilt
ÇINAR MAT. ve YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
100. Yıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi
Ata Han No:34 / 5 Bağcılar - İSTANBUL
Tel: 0212 628 96 00 - Faks: 0212 430 83 35
Sertifika No: 12683

1. Basım
Kasım 2018

İletişim
Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.
Düğmeciler Mah. Karasüleyman Tekke Sokak. NO :7 Eyüpsultan-İSTANBUL
www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: siparis@ensarnesriyat.com.tr

Yüksek Din Öğretimi

Editör

Z. Şeyma Altın

İÇİNDEKİLER

Sunuş 5
Önsöz 7

I. İlahiyat Eğitiminin Amacı

1 Islamic Religious Education in University: Overcoming Confusions 17
Khosrow Bagheri

2 Teaching Islamic Theology in Context 41
Raşit Bal

3 Üniversite Sisteminin Geleceğindeki Tehdit ve İmkanlar Arasında Türkiye'de Dini Yüksek Öğretimin Hedefleri Üzerinde Düşünmek (Piyasalaşan Üniversitede Fakülteleri Pisalaştırmak) 57
Nurullah Altaş

4 Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi: Nitelik ve Nicelik Sorunu 75
Mustafa Köylü

5 Yüksek Din Öğretiminde Nitelik veya Amaç Sorunu 95
Ahmet Onay

6 Tarihsel Perspektiften Kadınların Yüksek Din eğitimi Kurumlarındaki Konum ve Durumları 103
Hatice Kelpetin Arpaguş

7 Alevilerin Din Eğitimi Sorunları Bağlamında Yüksek Din Eğitiminde Alevi Din Eğitiminin İmkanı 133
Mehmet Saffet Sarıkaya

8 Din Devlet Toplum İlişkileri Bağlamında Türkiye'de İlahiyat Fakülteleri 147
H. Şule Albayrak

9 The Ilahiyat Faculty: The Quest for Pedagogy 159
Amjad M. Hussain

II. Tarihsel Perspektiften Medrese Eğitimi

10 Eğitimde Yenileşme Döneminde Türkiye'de Yüksek Din Eğitiminin Gelişmesi (Amaç-Akademik Yapı-Program) 173
Zeki Salih Zengin

11 Ijazah Tradition in the Muslim History: Thinking Towards Reviving in the Present-Day Higher Learning Institutions 183
Mesut İdriz

12 Son Devir Osmanlı Konyasında Bir İslam Üniversitesi ve İlm-i Ahlak ve Ulum-u Diniyye Dersleri Üzerine 209
Ahmet Çelik

III. Yüksek Din Öğretiminde Kalite

13 Yüksek Din Öğretiminde Kalite Güvence Sistemi: Akreditasyon (Yeterlik Tescil) Sorunu 241
Süleyman Akyürek

14 Bologna Süreci ve Gelenek Çerçevesinde Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi 261
Cemal Tosun

15 İlahiyat Fakültelerinde Kalite Güvence Sisteminin İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme 271
Hasan Meydan

16 Yüksek Din Öğretiminde Nicelikten Niteliğe Geçiş Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Yeterliklerini Belirlemenin Önemi (Yaygın Din Eğitimi Alanı) 297
Mehmet Korkmaz

17 Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme Felsefemiz Var mı? 313
Muhammet Şevki Aydın

IV. Yüksek Din Öğretiminde Bölümleşme

18 Bölümleşmiş Yüksek Din Öğretimi Uluslararası İslâmî İlimler Üniversitesi ve Uluslararası İslâm Kültür ve Medeniyeti Üniversitesi 329
Mustafa Öcal

19 Yüksek Din Öğretiminde Yeni Bir Paradigma Olarak Bölümleşme: 'Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü' Önerisi 347
Mustafa Koç

20 Din Hizmetleri Alanındaki Hizmet Kalitesinin Artmasında İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinin Program Çeşitliliğinin Rolü 399
Saadettin Özdemir

21 İlahiyat Fakültelerinde Program Çeşitliliği Açısından Seçmeli Dersler Üzerine Bir Değerlendirme 423
Ayhan Öz

V. Öğrenci ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerine Göre İlahiyat Eğitimi

22 Karma ve Ayrık Sınıf Uygulamalarının Akademik Motivasyon Üzerine Etkisi: İlahiyat Fakülteleri Örneği 455
Zeynep Özcan
Faruk Karaca

23 Yabancı Uyruklu Öğretim Üyelerinin Türkiye'deki Yüksek Din Öğretimi Hakkındaki Düşünceleri 481
Kamil Çoştu
Mahmoud Qaddom
Hayrettin Bahar

24 İlahiyat Fakültesi'nde Yükseköğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin İlahiyat Öğretimine İlişkin Görüşleri 497
İsmail Sağlam
Fatih Özkan

25 İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi 531
Mebrure Doğan

VI. İlahiyat Araştırmaları

26 Yüksek Din Öğretiminde "Felsefe"ye Yer Bulmak 563
Celal Türer

27 Yüksek Din Öğretimi Bağlamında Kelam İlminin Konumu ve Problemleri 573
Mehmet Evkuran

28 Din Araştırmalarında Disiplinlerarası Etkileşim: Kur'an'ın Anlaşılmasına Dinler Tarihi Perspektifli Yaklaşım 587
Hakan Olgun

29 İlahiyat Araştırmalarında Alternatif Yöntemler: Arkeoloji ve Soybilim 599
Süleyman Gümüş

VII. Yüksek Din Öğretiminde Farklı Ülke Örnekleri

30 From Secularism to spiritualism: Challenges to transform Islamic Higher Education in Brunei Darussalam and Sri Lanka 625
Bachamiya Hussainmiya

31 Iranian Madrasa's: Rivals or Assistants of The Universities? The Case of Madreseye ʿĀli é Sepahsālār And The Faculty of Maʿqūl va Manqūl 647
Simin Rafati

32 Islamic Studies in Kashmir's Higher Education Institutions: Government Negligence and Other Contemporary Challenges 665
Bilal Ahmad Malik

33 Teacher Education and Multiculturalism in a State Islamic University in Indonesia: A Preliminary Analysis of Its Curriculum and Instruction of Multicultural Education 685
Raihani Raihani

34 Modernization and the Global Context of Knowledge Production: Issues and Challenges in Higher Religious Education Based on a Study of Pioneering Institutions such as IIIT, IIUM, IAIN and others. 701
Abdin Chande

35 Higher Religious Education in Romanian Modern Society - A Sociological And Historical Perspective - 729
Laurenţiu D. Tănase
36 Integration Strategies for Islamic Education into the Educational Systems of Ukraine and Russia: Comparative Analysis 749
Denis Brylov
37 Kırgızistan'da Yüksek Din Öğretim Kurumları Olarak İlahiyat Fakülteleri 761
Sayfulla Bazarkulov
38 İsrail'de Yüksek Din Eğitiminin Siyasal Alanla İlişkisine Dair Tartışmalar 781
Özgür Dikmen
39 Yüksek Din Öğretiminde Katolik Kilisesi Örneği 789
İsmail Taşpınar

İlahiyat Fakültesi'nde Yükseköğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin İlahiyat Öğretimine İlişkin Görüşleri*

*İsmail Sağlam***

*Fatih Özkan****

Giriş

Yirminci yüzyılda iki dünya savaşını gören ve yüzyılın ikinci yarısından itibaren iletişim teknolojisindeki gelişmeler sayesinde yoğun bir etkileşime giren dünyamızda, diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da hızlı değişimler gözlenmiştir. Bu yoğun etkileşimin bir sonucu olarak birçok alanda ortaya çıkan ortak pazar anlayışı yükseköğretim alanını da etkilemiştir. Yükseköğretimde yabancı uyruklu öğrenci hareketliliğinin yoğunluğunun gittikçe artması ve örneğin Lüksemburg'ta toplam öğrencilerin % 40'ına ulaşması (OECD, 2016:328), ortak pazar anlayışının yükseköğretimde ulaştığı seviyeyi göstermesi bakımından önemlidir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren belirgin şekilde artış gösteren uluslararası öğrenci hareketliliği, hem kalite açısından, hem de sosyal, kültürel, ekonomik ve politik boyutları açısından, dünya yükseköğretim alanında her geçen gün giderek daha da önemli hale gelmektedir. Uluslararası

* Bu çalışma Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılmakta olan "İlahiyat Fakültelerinde Eğitim Gören Uluslararası Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma" adlı doktora tez çalışmasının verilerinden üretilmiştir.

** Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, isaglam@uludag.edu.tr

*** Arş. Gör., Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, fatihozkan@uludag.edu.tr

öğrenciler kaynak ve hedef ülkeler açısından hem ekonomik gelir sağlamakta hem de sosyal, kültürel, bilimsel ve ticari alanda önemli getirilere sebep olmaktadır.

Gerekçeleri ülkelere göre değişmekle beraber, gelişmekte olan ülkelerde nüfus artışına paralel olarak genişlemeyen kısıtlı iş alanları, özellikle genç nüfusun az olduğu gelişmiş ülkelerde nitelikli insan gücüne duyulan ihtiyacın artması, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma arayışlarının neticesi olarak gelişmiş ülkelerdeki işleyişi keşfetme arzusu, küreselleşmeyle artan seyahat kolaylığı ve ülkeler arasındaki etkileşim ve işbirliğinin artması, kişilerin kendi ülkelerinin dışında farklı bir entelektüel birikimden yararlanma isteği gibi sebepler günümüzde uluslararası öğrenci hareketliliğinin seviyesini günbegün artırmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 10). Uluslararası öğrenci dolaşımının yoğunluğunun artmasında uluslararası anlaşmalar ve imzalanan protokoller neticesinde sağlanan destek, uluslararası tanınırlığı olan üniversite, enstitü veya akademisyenlerden ders alma isteği, uluslararası öğrenci olmanın kişiye kattığı akademik ve pratik tecrübe, iş bulmada sağladığı kolaylık ve uluslararası öğrenci olmanın prestiji gibi etkenler de önemlidir (OECD, 2016).

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın önemli bir boyutu olan uluslararası öğrenci hareketliliği, birçok faktör sebebiyle son yıllarda etkileyici şekilde artmaktadır. Yükseköğretim için dünya çapındaki yoğun talep, kendi ülkesinde ortaöğretim sonrası eğitim görecek bir alan bulamayan öğrenciden yüksek akademik başarıya sahip olup yüksek kalitedeki programlarda ve enstitülerde eğitim görecek öğrenciye kadar değişen çeşitlilikte gerekçelerle yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarına yönelim artmaktadır. Yurtdışındaki prestijli yükseköğretim kurum ve enstitülerinde eğitim görmenin algılanan değeri, uluslararası öğrenci akışını artıran başka bir sebeptir. Diğer ekonomik ve politik hususlarla birlikte bazı hükümetlerin ve kurumların yurt dışından öğrenci çekmek için büyük çaba sarf etmeleri de bu artışın başka bir gerekçesini oluşturmaktadır (OECD, 2016:328-329).

Uluslararası öğrenci hareketliliğinin kaynaklandığı bölgelere bakıldığında, dünyadaki uluslararası öğrencilerin %52'sinin Asya Kıtası'ndan, %23'ünün Avrupa'dan, %12'sinin de Afrika'dan geldiklerini ve Avrupa ülkelerinin ise daha çok kendi aralarında bir öğrenci değişim örüntüsüne sahip olduğu görülmektedir (Çetinsaya, 2014:146).

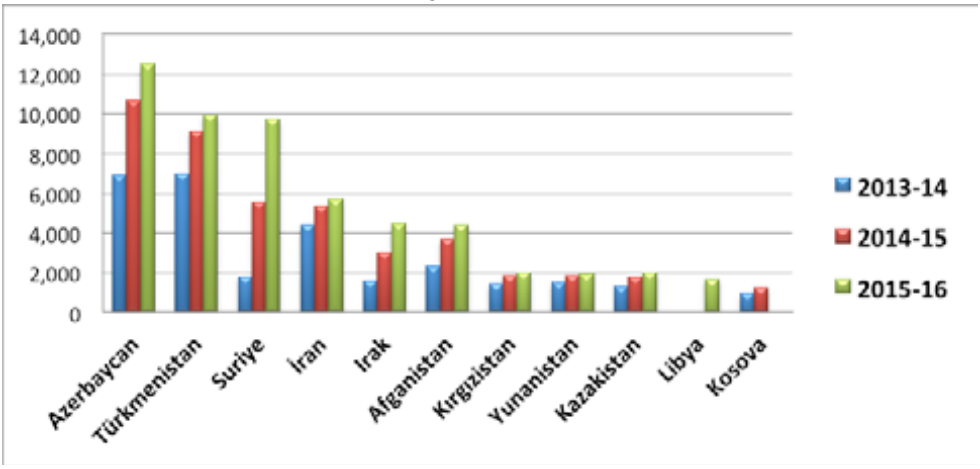
Türkiye'deki uluslararası öğrenci akışında mevcut duruma bakılırsa Türkiye, yükseköğretimini uluslararası pazara açmada batılı devletlere göre oldukça geride kalmıştır (Ergin & Türk, 2010:36). Çetinsaya (2014:151) Türkiye'de yükseköğrenim gören uluslararası öğrenci sayısının 1983'te 5.378 olduğunu, 1990'da 7.661'e, 2000'de 16.656'ya, 2012'de 43.000'e ve Yükseköğretim Kurulu'nun Nisan 2014 verilerine göre 55.000'e ulaşmış olduğunu, açık öğretim yurt dışı programları dâhil edildiğinde bu sayının 70.000'lere ulaştığını belirtmektedir. 2016 Türkiye Göç Raporu'na göre, Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı 795 bin 962'ye ulaşmıştır ve üniversitelerde 2016-2017 öğretim yılında kayıtlı uluslararası öğrenci sayısı 103 bin 727'dir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017:44). İlahiyat fakültelerinde ise 2165 erkek, 1291 kadın olmak üzere toplamda 3456 öğrenci kayıtlıdır (2017 YÖK istatistiklerinin incelenmesi neticesinde bu sayıya ulaşılmıştır).

Türkiye'ye olan uluslararası öğrenci akışına bakıldığında, küresel düzeyde uluslararası öğrenci dolaşımında ön plana çıkan gelişmiş ülkelerden daha az öğrencinin gelmiş olduğu görülmektedir. Bu anlamda uluslararası öğrenci profili diğer gelişmiş ülkelerden farklıdır. Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmını Türk Cumhuriyetleri ve Türk Akraba Toplulukları ile Türkiye'ye yakın ülkelerden (Özçetin, 2013:2) ve köken itibariyle tarihi ve kültürel bağlara sahip olan ülkelerden gelen öğrencilerin oluşturduğu görülmektedir (Özoğlu, Gür & Coşkun, 2012:55).

Son yıllarda giderek bölgesel bir güç haline gelen Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda da bu rolünü sürdürebilmesi, diplomasi trafiği yanında hem ülke içinde siyasi ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak kalifiye işgücüne sahip olmasıyla hem de ülke dışındaki sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerini geliştirmesiyle mümkündür. Ayrıca Türkiye'nin hem ulusal hem de uluslararası öğrenciler için bir cazibe merkezi haline dönüşebilmesi, yükseköğretim sistemindeki kalite standartlarını yükseltmesi ve gelişmiş ülkelerde sunulan yükseköğretim standartlarını yakalamasıyla mümkündür.

Bu çalışma kapsamında Türkiye'de yükseköğretimin bir birimi olan İlahiyat fakülteleri ya da İlahiyat fakültesine eşdeğer pozisyonda olduğu için aynı başlıkta değerlendirilen İslami İlimler Fakültesi ve İslam ve Din Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören uluslararası öğrenciler incelenecektir. Kapsam olarak ilahiyat fakültesi terimi diğer iki fakülte için de ortak kullanılacaktır.

Şekil: Türkiye'de Yüksek Öğrenim Gören Uluslararası Öğrenciler (Coşkun, Dama, Emin, Toklucu & Barkçin, 2016:336)

Şekil incelendiğinde Kasım 2016 verilerine göre Azerbaycan'dan 12.504, Türkmenistan'dan 9.903, Suriye'den 9.689, İran'dan 5.661,Irak'tan 4.414, Afganistan'dan 4.338, Kırgızistan'dan 1.994, Yunanistan'dan 1.993, Kazakistan'dan 1.986 ve Libya'dan 1.668 öğrencinin ülkemizde eğitim görmekte olduğu anlaşılmaktadır.

2016 Göç Raporu'nda aktarıldığına göre YÖK veri kaynaklarında 17.02.2017 tarihi itibarıyla üniversitelerde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sayılarına ve geldikleri ülkeye bakıldığında, Azerbaycan'dan 15.036, Suriye'den 14.765, Türkmenistan'dan 10.642, İran'dan 6.181, Afganistan'dan 5.316, Irak'tan 5.118, Yunanistan'dan 2.264, Kırgızistan'dan 2.107, Kazakistan'dan 2.078, Libya'dan 2.060 öğrencinin ülkemizde eğitim görmekte olduğu anlaşılmaktadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017:44).

Tablo 1: 2016 – 2017 Öğretim Yılı İtibariyle Üniversitelere Göre Yabancı Uyruklu Öğrenci Sayıları

İlahiyat Fakültesinin Bağlı Olduğu Üniversite Adı	ÖĞRENCİ SAYISI					
	YENİ KAYIT			TOPLAM		
	E	K	T	E	K	T
Abant İzzet Baysal Ü.				1		1
Afyon Kocatepe Ü.	1		1	1	2	3
Ağrı İbrahim Çeçen Ü.				2	2	4
Akdeniz Ü.		1	1	2	2	4
Aksaray Ü.	6	4	10	11	4	15

Amasya Ü.	1		1	1		1
Ankara Ü.	11	9	20	92	78	170
Ankara Yıldırım Beyazıt Ü.	7	5	12	23	14	37
Artvin Çoruh Ü.	1		1	1		1
Atatürk Ü.				23	9	32
Balıkesir Ü.	2	1	3	10	3	13
Bartın Ü.	1	2	3	1	2	3
Batman Ü.	1	2	3	1	2	3
Bayburt Ü.	5	1	6	5	1	6
Bingöl Ü.	1	1	2	5	2	7
Bozok Ü.	1	2	3	5	4	9
Bülent Ecevit Ü.	1	1	2	2	1	3
Cumhuriyet Ü.				6	6	12
Çanakkale Onsekiz Mart Ü.	9	4	13	39	15	54
Çukurova Ü.	10	6	16	29	22	51
Dicle Ü.	1	1	2	7	10	17
Dokuz Eylül Ü.	5		5	17	6	23
Dumlupınar Ü.				2	3	5
Düzce Ü.	1	1	2	1	1	2
Erciyes Ü.	21	10	31	133	38	171
Erzincan Ü.				1	2	3
Eskişehir Osmangazi Ü.	2	1	3	9	6	15
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Ü.	18	11	29	74	54	128
Fırat Ü.	1		1	2	2	4
Gaziantep Ü.	41	24	65	123	75	198
Gaziosmanpaşa Ü.	3		3	4	1	5
Giresun Ü.				6	2	8
Gümüşhane Ü.	1	1	2	2	1	3
Harran Ü.	4	2	6	25	29	54
Hitit Ü.	3	2	5	4	3	7
Iğdır Ü.	2		2	5	4	9
İnönü Ü.	6	7	13	15	25	40
İstanbul Ü.	17	10	27	154	123	277
İstanbul Sabahattin Zaim Ü.	11	17	28	22	30	52
İstanbul 29 Mayıs Ü.	12	1	13	67	16	83
İstanbul Şehir Ü.	4	2	6	27	4	31
İzmir Katip Çelebi Ü.	6		6	6		6
Kafkas Ü.				1	2	3
Kahramanmaraş Sütçü İmam Ü.	6	12	18	37	35	72
Karabük Ü.	18	11	29	31	23	54
Karadeniz Teknik Ü.	7		7	58	19	77
Kastamonu Ü.	21	8	29	41	21	62
Kırklareli Ü.	2		2	5	1	6
Kilis 7 Aralık Ü.	2	6	8	8	11	19

Marmara Ü.	17	14	31	113	72	185
Mardin Artuklu Ü.	9	7	16	20	16	36
Mehmet Akif Ersoy Ü.	1	1	2	1	1	2
Namık Kemal Ü.	1	3	4	2	3	5
Muş Alparslan Ü.					2	2
Necmettin Erbakan Ü.	28	16	44	151	76	227
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü.	1		1	4	3	7
Ondokuz Mayıs Ü.	8	10	18	92	35	127
Osmaniye Korkut Ata Ü.	4	2	6	4	2	6
Pamukkale Ü.				3		3
Recep Tayyip Erdoğan Ü.	8		8	39	15	54
Sakarya Ü.	9	3	12	54	32	86
Siirt Ü.	5	5	10	31	19	50
Sinop Ü.	1		1	2	1	3
Süleyman Demirel Ü.	10	9	19	60	39	99
Trakya Ü.	6	4	10	19	19	38
Uludağ Ü.	72	51	123	363	215	578
Uşak Ü.	8	4	12	19	10	29
Yalova Ü.	4	2	6	27	5	32
Yüzüncü Yıl Ü.	1	1	2	14	10	24
Toplam	466	298	764	2165	1291	3456

Kaynak: Yabancı Uyruklu Öğrencilerin 2016-2017 Öğretim Yılı Eğitim Birimlerine Göre Sayıları Tablosu'ndan derlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'ye ilahiyat eğitimi görmeye gelen uluslararası öğrencilerin ilahiyat eğitimi süreci hakkındaki görüş, tecrübe ve düşüncelerini tespit etmek, elde edilen verilerden hareketle İlahiyat eğitimi sürecinin uluslararası öğrenciler için nasıl daha verimli hale getirilebileceği hakkında değerlendirme ve önerilerde bulunmaktır. Bu araştırmada uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki yüksek din öğretimini nasıl değerlendirdikleri, İlahiyat Fakültesi'nde edindikleri izlenimler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Türkiye'de yükseköğretim kademesindeki ilahiyat fakültelerinde eğitim gören ve farklı kültürel birikim, düşünce yapısı, yaşam tarzı ve eğitim tecrübesine sahip uluslararası öğrencilerin gözüyle yükseköğretimin önemli bir ayağı olan İlahiyat eğitimini konu edinmesi bakımından önemlidir. Ayrıca İlahiyat eğitiminin gelişimine, kalitesinin değerlendiril-

mesine ve uluslararası standartlara ulaşmasına katkıda bulunması, İlahiyat fakültelerinde takip edilen eğitim müfredatının ve kapsamının uluslararası öğrencilerin görüş ve düşüncelerini de dikkate alarak tekrar gözden geçirilmesine imkân tanıması noktasında önemlidir.

Bu çalışma, ülkemizin bir kamu diplomasisi olan uluslararası öğrenci hareketliliğinin artması, ülkemize gelen öğrencilerin beklentilerini karşılamış ve memnun şekilde ülkelerine dönmeleri, bu sayede eğitimini tamamlamış öğrencilerin ülkemizin gönüllü elçileri olmaları ve ülkeler arası dostluk köprülerini kurmalarına hizmet etmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Yöntemi

Öncelikle uluslararası öğrencilerle ve özellikle Türkiye›de ilahiyat öğrenimi gören uluslararası öğrencilerle ilgili yapılmış alan araştırmalarıyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Yapılacak alan araştırması için önce öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde uluslararası öğrencilerin yükseköğretim kademesindeki ilahiyat fakültelerini değerlendirebilmelerine olanak sağlayan ölçme aracı olarak anket tekniğinin kullanılmasına karar verilmiş ve bir anket formu geliştirilmiştir. Bu çalışma, öğrencilerin ilahiyat fakültesi hakkındaki değerlendirmelerini incelerken, birinci boyutta fakültede sunulan olanaklar, ikinci boyutta Arapça eğitimi düzeyi, üçüncü boyutta fakültedeki dersler ve dördüncü boyutta fakültedeki akademisyenlerin yeterliği olmak üzere toplam dört boyutta ele almaktadır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde yaş, cinsiyet, anne-babanın eğitim durumu, anne-babanın meslek kolu, öğrencilerin medeni durumu, yaşadıkları yerleşim birimi gibi demografik özelliklerine ek olarak eğitim süreci boyunca kaldıkları yerler ve memnuniyet düzeyleri, öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki beklentileri ve beklentilerinin karşılanma düzeyi, katıldıkları uyum programları, yaşadıkları uyum sorunları, Türkiye'de eğitim görmenin avantajları hakkındaki düşünceleri, mezuniyet sonrasında çalışmayı düşündükleri ülkeyi de kapsayan maddeler yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilere göre fakültelerinin sunmuş olduğu imkânlar, fakültedeki dersler, fakültelerinin sunduğu Arapça eğitimi düzeyi ve fakültenin akademisyenleri olmak üzere dört alt boyutla öğrencilerin ilahiyat fakültesi tecrübelerini tespit etmek için hazırlanmış 31 madde bulunmaktadır.

Araştırma tarama tipi bir araştırmadır. Tarama tipi araştırmalarda araştırmacı araştırmaya konu olan özellikleri uygun ölçme aracı kullanarak betimler ve bu veriler üzerinde birtakım işlemler yaparak amacına ulaşır. Var olan durumu herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası göstermeksizin olduğu gibi betimlemeye çalışır (Karasar, 2008:79). Bu araştırma, tarama tipi araştırmanın ilişkisel tarama çeşidindedir. İlişkisel tarama tipi araştırmadaysa birden fazla özelliğe ilişkin veri toplanarak aralarındaki ilişkiler tespit edilmeye çalışılır (Can, 2014:8-12).

Araştırmanın Modeli

Bahsi geçen on ilahiyat fakültesinde eğitim görmeye gelen uluslararası öğrencilerin ilahiyat fakültesi eğitimi hakkındaki tecrübelerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada hazırlanmış olan araştırma modeli çerçevesinde doğruluğu test edilecek hipotezler şu şekildedir:

H1: Uluslararası ilahiyat öğrencilerinin ilahiyat öğretimine ilişkin görüşleri bazı öğrenci özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H2: Uluslararası ilahiyat öğrencilerinin ilahiyat öğretimine ilişkin görüşleri Türkiye'de katıldıkları uyum sağlama programlarına, yaşamış oldukları uyum sorunlarına, üniversite öğrencisi olarak yaşamış oldukları sorunlara, Türkiye'de eğitim görmenin avantajları hakkındaki cevaplarına, öğrenim süreleri boyunca kaldıkları yerlere ve memnuniyet düzeylerine, Türkiye'ye gelmeden önce sahip oldukları beklentilere ve beklentilerinin karşılanma düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

Evren ve Örneklem

Örneklem seçiminde olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinden evreni oluşturan bütün elemanlara, örnekleme seçilmek için eşit ve birbirinden bağımsız şans veren basit tesadüfi örnekleme tekniği tercih edilmiştir.

Uluslararası öğrenci statüsünde olup Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde son sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşmadaki zorluk, zamanın sınırlı olması

ve ekonomik nedenlerle evreni temsil edebilecek nitelikte bir gruptan örneklem alma yoluna gidilmiştir (Arslantürk, 1997:102). Bu araştırmada uluslararası öğrencilerin ilahiyat eğitimi sürecine yönelik görüşlerini belirlemek için geliştirilen ölçme aracı Türkiye dışından ülkemize gelip Ankara, Marmara, İstanbul, Uludağ, Sakarya, Erciyes, Necmettin Erbakan, Süleyman Demirel ve Ondokuz Mayıs üniversitelerindeki İlahiyat fakülteleri ile İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Uluslararası İslam ve Din Bilimleri Fakültesi'nde ilahiyat öğrenimi gören son sınıftaki öğrenciler üzerinde uygulanmıştır.

Türkiye'de 2016-2017 öğretim yılında yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu düşünülen ve bölgesel anlamda merkezi konumda olan on üniversitedeki İlahiyat Fakültesi'nde son sınıfta öğrenim görmekte olan uluslararası öğrenciler bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. İlahiyat son sınıf öğrencilerinin seçilmesinde uluslararası öğrencilerin İlahiyat Fakültesi programındaki derslerin büyük çoğunluğunu tecrübe etmiş ve İlahiyat Fakültesi'nde daha uzun süre gözlem yapma imkânı elde etmiş olmaları göz önünde bulundurulmuştur.

On üniversitenin ilahiyat fakültelerindeki fakülte sekreterleri ve öğrenci işleri aracılığıyla alınan bilgilere göre Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 48, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 68, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 51, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 134, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 3, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 30, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi'nde 30, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 24, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 52 ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Uluslararası İslam ve Din Bilimleri Fakültesi'nde 13 uluslararası öğrencinin ve toplamda 450 kadar öğrencinin son sınıfta kayıtlı olup halen yükseköğrenim görmekte ve derslere devam etmekte olduğu anlaşılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda 330 anket formu değerlendirmeye uygun bulunmuştur.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak uluslararası öğrencilerin ilahiyat eğitimine ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından "Uluslararası İlahiyat Öğrencilerinin İlahiyat Öğretimine İlişkin Görüşleri Ölçeği" hazırlanmış,

ölçme aracı farklı alanlardan uzmanların ve Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin görüşleri de dikkate alınarak tekrar gözden geçirilmiş ve Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde ön uygulama yapılmıştır. Ölçeğin uygulanabilmesi için Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları Başkanlığı'na başvuru yapılmış, gerekli uygulama izni alındıktan sonra ölçme aracı 2016-2017 öğretim yılında örneklem alınan ilahiyat fakültelerinde son sınıfta öğrenim gören uluslararası öğrencilere uygulanmıştır. Toplanan formların açıklamalara uygun olarak yanıtlanıp yanıtlanmadığı araştırmacı tarafından kontrol edilmiş, açıklamalara uygun şekilde yanıtlanmamış veya eksik yanıtlanmış formlar işlem dışı bırakılmış, 330 öğrencinin doldurmuş olduğu formlar değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik toplanan veriler öncelikle veri kodlama formuna işlenmiştir. 400 verinin 330'u işleme alınmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı (SPSS) 21'den yararlanılmış ve bilgisayar ortamına aktarılan veriler üzerinde gerekli istatistiksel çözümlemeler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik çalışmaları için bir iç tutarlılık yaklaşımı olan Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alpha katsayısı birinci boyutta fakültenin sunmuş olduğu olanaklar 0.88, ikinci boyutta Arapça bilgisi düzeyi 0.92, üçüncü boyutta fakültedeki derslerin içerikleri 0.87, dördüncü boyutta akademisyenler 0.80 ve tamamı değerlendirildiğinde ise 0.93 olarak bulunmuştur. Büyüköztürk (2009:171) bir test için hesaplanan güvenirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olmasının test puanlarının güvenirliği için genel olarak yeterli olduğunu belirtmektedir.

Bulgular ve Yorumları

1. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'ye geldikleri program türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'ye geldikleri program türüne göre dağılımı

Geldikleri Program Türü	N (Frekans)	% (Yüzde)
Uluslararası İlahiyat Programı (UİP)	78	23,6
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)	73	22,1
Yükseköğretim sınavı (YÖS)	16	4,8
Türkiye Diyanet Vakfı (TDV)	113	34,2
Diğer	50	15,2
Toplam	330	100,0

Türkiye'de yükseköğrenim gören son sınıf öğrencilerinin hangi program kapsamında Türkiye'de bulunduklarına ilişkin bulgular incelendiğinde Türkiye Diyanet Vakfı aracılığıyla gelen öğrencilerin toplam öğrencilerin % 34,2'sini, Uluslararası İlahiyat Programı ile gelenlerin toplam öğrencilerin % 23,6'sını, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı aracılığıyla gelen öğrencilerin toplam öğrencilerin % 22,1'ini, burada ismi zikredilmeyen başka yollarla gelenlerin % 15,2'sini ve Yükseköğretim Sınavı ile gelenlerin toplam öğrencilerin % 4,8'ini oluşturduğu görülecektir.

Tablo 3: Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	129	39,1
Erkek	201	60,9
Toplam	330	100,0

Türkiye'de yükseköğrenim gören son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine ilişkin bulgular incelendiğinde öğrencilerin % 60,9'unu erkeklerin, % 39,1'ini kadınların oluşturduğu görülecektir.

Tablo 4: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığına göre dağılımı

Yaş aralığı	N	%
18-24	189	58,2
25-30	131	40,3
31 ve üstü	5	1,5
Toplam	325	100,0
Cevapsız	5	1,5

Ankete katılan öğrencilerin yaşlarıyla ilgili bulgulara bakıldığında, % 58,2'sinin 18-24 yaş aralığında, % 40,3'ünün 25-30 yaş aralığında, % 1,5'inin 31 yaş ve üstü yaş aralığında, % 1,5'inin de hatalı veya eksik kodlama yaptıkları görülecektir.

Tablo 5: Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenimlerini sürdürdüğü ekonomik kanala göre dağılımı

Eğitimin sürdürüldüğü ekonomik kanal	**N**	%
Türkiye Bursları	79	23,9
Türkiye Diyanet Vakfı	175	53,0
Özel şirketler	7	2,1
Türkiye'deki diğer vakıflar	14	4,2
Sadece ailemin desteği	49	14,8
Diğer	6	1,8
Toplam	330	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitimini sürdürmekte olduğu ekonomik kanala ilişkin tablo incelendiğinde, öğrencilerin % 53'ünün Türkiye Diyanet Vakfı aracılığıyla, % 23,9'unun Türkiye Bursları aracılığıyla, % 14,8'inin sadece ailesinin desteğiyle, % 4,2'sinin Türkiye'deki diğer vakıflar aracılığıyla, % 2,1'inin özel şirketler aracılığıyla ve % 1,8'inin burada sayılmayan diğer kalanlarla eğitimlerini sürdürmekte olduğu görülecektir.

Tablo 6: Araştırmaya katılan öğrencilerin kaç yıldır Türkiye'de bulunmakta olduklarına ilişkin bulguların dağılımı

Bulunulan yıl aralığı	**N**	%
1-5 yıl	201	62,0
6-10 yıl	109	33,6
11-15 yıl	12	3,7
16 yıl ve üstü	2	,6
Toplam	324	100,0
Cevapsız	6	1,8

Araştırmaya katılan öğrencilerin kaç yıldır Türkiye'de bulunmakta olduklarına ilişkin tablo incelendiğinde, öğrencilerin % 62'sinin 1-5 yıl aralığını, % 33,6'sının 6-10 yıl aralığını, % 3,7'sinin 11-15 yıl aralığını, % 0,6'sının 16 yıl ve üstü yıl aralığını seçtikleri, % 1,8'inin ise hatalı veya eksik işaretleme yaptıkları görülecektir.

Tablo 7: Araştırmaya katılan öğrencilerin uluslararası öğrenci kabulü hakkında bilgi aldıkları ilk birime göre dağılımı

Uluslararası öğrenci kabulü hakkında bilgi aldıkları ilk birim	**N**	%
Türkiye Diyanet Vakfı	143	43,9
YTB (Türkiye bursları)	66	20,2
TV, internet ve benzeri	31	9,5
Ülkemdeki Türk yetkilileri	45	13,8
Diğer	41	12,6
Toplam	326	100,0
Cevapsız	4	1,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin uluslararası öğrenci kabulü hakkında bilgi aldıkları ilk birime verdikleri cevapların dağılımıyla ilgili tabloya bakıldığında öğrencilerin % 43,9'ünün Türkiye Diyanet Vakfı'nı, % 20,2'sinin Türkiye Bursları'nı, % 13,8'inin ülkesindeki Türk yetkililerini, % 12,6'sının diğer seçeneğini, % 9,5'inin TV, internet ve benzeri seçeneğini işaretlediği ve % 1,2'sinin ise soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 8: Araştırmaya katılan öğrencilerin geldikleri ülke gruplarına göre dağılımı

Bölgelere göre gelinen ülkeler	**N**	%
Balkanlar	72	23,7
Afrika	22	7,2
Avrupa-ABD-Kanada	21	6,9
Uzakdoğu	57	18,8
Orta Asya	56	18,4
Ortadoğu	76	25,0
Toplam	92,1	100,0
Cevapsız	26	7,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin geldikleri ülke gruplarına ilişkin tabloya bakıldığında, % 25'lik oranla Ortadoğu'dan, % 23,7'lik oranla Balkanlar'dan, % 18,8'lik oranla Uzakdoğu'dan, % 18,4'lük oranla Orta Asya'dan, % 7,2'lik oranla Afrika'dan, % 6,9'luk oranla Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'dan geldikleri ve öğrencilerin % 7,9'unun soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 9: Araştırmaya katılan öğrencilerin kayıtlı oldukları üniversitelere göre dağılımı

Kayıtlı olunan üniversite	N	%
Uludağ Üniversitesi	134	40,6
Necmettin Erbakan Üniversitesi	29	8,8
Erciyes Üniversitesi	27	8,2
İstanbul Üniversitesi	26	7,9
Marmara Üniversitesi	25	7,6
29 Mayıs Üniversitesi	23	7,0
Ankara Üniversitesi	21	6,4
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	20	6,1
Süleyman Demirel Üniversitesi	18	5,5
Sakarya Üniversitesi	7	2,1
Toplam	330	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin kayıtlı oldukları üniversitelere ilişkin tabloya bakıldığında, % 40,6'lık oranla Uludağ'dan, % 8,8'lik oranla Necmettin Erbakan'dan, % 8,2'lik oranla Erciyes'ten, % 7,9'luk oranla İstanbul'dan, % 7,6'lık oranla Marmara'dan, % 7'lik oranla 29 Mayıs'tan, % 6,4'lük oranla Ankara'dan, % 6,1'lik oranla Ondokuz Mayıs'tan, % 2,1'lik Sakarya'dan geldikleri görülmektedir.

Tablo 10: Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi ülkelerindeki ve Türkiye'deki yetkililerce ilgilenilme sıklığına göre dağılımı

	Hiç		Nadiren		Ara sıra		Sık sık		Her zaman		Toplam		Cevapsız	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kendi Ülkesindeki Yetkililerce İlgilenilme Sıklığı	116	36,1	89	27,7	67	20,9	30	9,3	19	5,9	321	100,0	9	2,7
Türkiye'deki Yetkililerce İlgilenilme Sıklığı	39	12,3	72	22,6	90	28,3	74	23,3	43	13,5	318	100,0	12	3,6

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi ülkesinin yetkilileri tarafından ilgilenilme sıklığına ilişkin tabloya bakıldığında, öğrencilerin % 36,1'lik oranla "Hiç", % 27,7'lik oranla "Nadiren", % 20,u'luk oranla "Ara sıra", % 9,3'lük oranla "Sık sık", % 5,9'luk oranla "Her zaman" şıkkını işaretlediği, % 2,7'lik oranla da sorunun cevapsız bırakıldığı görülecektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'deki yetkililerce ilgilenilme sıklığına ilişkin tabloya bakıldığında, öğrencilerin % 11,8'lik oranla "Hiç",

% 21,8'lik oranla "Nadiren", % 27,3'lük oranla "Ara sıra", % 22,4'lük oranla "Sık sık", % 13'lük oranla "Her zaman" şıkkını işaretlediği, % 3,6'lık oranla da sorunun cevapsız bırakıldığı görülecektir.

Tablo 11: Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunlukla yaşadıkları yerleşim birimine göre dağılımı

Çoğunlukla yaşanılan yerleşim birimi	**N**	%
Kent	216	68,8
Kır	98	31,2
Toplam	314	100,0
Cevapsız	16	4,8

Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunlukla yaşadıkları yerleşim birimine ilişkin tabloya bakıldığında, % 68,8'lik oranla "Kent", % 31,2'lik oranla "Kır" seçeneğini işaretledikleri ve % 4,8'lik oranla da sorunun cevapsız bırakıldığı görülmektedir.

Tablo 12: Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-babalarının eğitim durumlarına göre dağılımı

Anne-babaların eğitim durumu	**Anne**		**Baba**	
	N	%	**N**	%
Okur-yazar değil	34	10,4	4	1,2
Sadece okur-yazar	15	4,6	20	6,1
İlkokul mezunu	71	21,6	31	9,5
Ortaokul mezunu	53	16,2	53	16,3
Lise/Meslek lisesi mezunu	96	29,3	116	35,6
Yüksekokul/Ön lisans mezunu	25	7,6	36	11,0
Fakülte mezunu	25	7,6	49	15,0
Lisansüstü mezunu	8	2,4	12	3,7
Toplam	327	100,0	321	100,0
Cevapsız	3	0,9	9	2,7

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-babalarının eğitim durumuna ilişkin tablo incelendiğinde, önce öğrencilerin annelerinin eğitim durumu göz önüne alınırsa okur-yazar olmayan annelerin oranının % 10,4, sadece okur-yazar olanların oranının % 4,6, ilkokul mezunu olanların oranının % 21,6, ortaokul mezunu olanlarının oranının % 16,2, lise/meslek lisesi mezunu olanların oranının % 29,3, yüksekokul/ön lisans mezunu olanlarının oranının % 7,6, fakülte mezunu olanlarının oranının % 7,6, lisansüstü mezunu olanlarının oranının % 2,4 olduğu ve % 0,9'unun da soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin babalarının eğitim durumuna bakıldığındaysa, okur-yazar olmayan babaların oranının % 1,2, sadece okur-yazar olanların oranının % 6,1, ilkokul mezunu olanların oranının % 9,5, ortaokul mezunu olanlarının oranının % 16,3, lise/meslek lisesi mezunu olanların oranının % 35,6, yüksekokul/ön lisans mezunu olanlarının oranının % 11, fakülte mezunu olanlarının oranının % 15, lisansüstü mezunu olanlarının oranının % 3,7 olduğu ve % 2,7'sinin da soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 13: Araştırmaya katılan öğrencilerin Anne-Babalarının meslek türüne göre dağılımı

Anne-babaların meslek türü	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Memur	16	5,1	39	12,7
İşçi	11	3,5	81	26,5
Çiftçi	6	1,9	32	10,5
Esnaf	6	1,9	16	5,2
Tüccar	1	,3	20	6,5
Emekli	12	3,8	50	16,3
Öğretmen	22	7,0	17	5,6
Ev hanımı- İşsiz/Geçici işler	231	73,6	20	6,5
Diğer	9	2,9	31	10,1
Toplam	314	100,0	306	100,0
Cevapsız	16	4,8	24	7,3

Öğrencilerin anne-babalarının meslek koluyla ilgili bulgulara bakıldığında, annelerinin % 73,6'sının ev hanımı, % 7'sinin öğretmen, % 5,1'inin memur, % 3,8'inin emekli, % 3,5'inin işçi, % 2,9'unun burada sayılmayan başka meslek mensubu, % 1,9'inin esnaf ve çiftçi, % 0,3'ünün de tüccar olduğu ve % 4,8'inin ise soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Babalarının meslek koluyla ilgili bulgulara bakıldığında ise, % 26,5'lik oranla işçi, % 16,3'lük oranla emekli, % 12,7'lik oranla memur, % 10,5 ile çiftçi, % 10,1'lik oranla diğer meslek kollarına mensup, % 6,5'lik oranla tüccar ve işsiz/geçici işler, % 5,6'lık oranla öğretmen, % 5,2'lik oranla esnaf olduklarını belirttikleri ve % 7,3'lük oranın da soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 14: Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-babalarının sağlık durumuna göre dağılımı

Anne-babalarının sağlık durumu	N	%
Her ikisi de sağ	289	88,1
Yalnızca biri sağ	35	10,6
Her ikisi de vefat etmiş	4	1,2
Toplam	328	100,0
Cevapsız	2	0,6

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-babalarının sağlık durumuna bakıldığında, öğrencilerin % 88,1'inin anne-babasının her ikisinin de sağ, % 10,6'sının anne-babasından sadece birinin sağ, % 1,2'sinin her iki ebeveyninin de vefat etmiş olduğunu belirttikleri ve % 0,6'sının da soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 15: Araştırmaya katılan öğrencilerin ülkelerini ziyaret sıklığına göre dağılımı

Ülkelerini ziyaret sıklığı	N	%
Hiç gitmiyorum	12	3,6
Yılda birkaç kere	151	45,9
Yılda bir	114	34,7
İki yılda bir	32	9,7
Üç yılda bir	11	3,3
Dört yılda bir	3	,9
Diğer	6	1,8
Toplam	323	100,0
Cevapsız	1	,3

Araştırmaya katılan öğrencilerin ülkelerini ziyaret sıklığına bakıldığında, öğrencilerin % 45,9'unun yılda birkaç kere, % 34,7'sinin yılda bir, % 9,7'sinin iki yılda bir, % 3,3'ünün üç yılda bir, % 0,9'unun dört yılda bir ziyaret ettikleri, % 1,8'inin diğer seçeneğini işaretlediği, % 3,6'sının Türkiye'ye geldiklerinden bu yana hiç ziyarete gitmedikleri ve % 0,3ünün de soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 16: Araştırmaya katılan öğrencilerin medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni durum	N	%
Bekâr	261	81,1
Evli	61	18,9
Toplam	322	100,0
Cevapsız	8	2,4

Araştırmaya katılan öğrencilerin medeni durumlarına bakılırsa, öğrencilerin % 81,1'inin bekâr, % 18,9'unun evli olduğu ve % 2,4'ünün de soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 17: Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçeyi hangi kaynaktan öğrendiklerine göre dağılımı

Türkçenin öğrenildiği kaynak	N	%
Yakın çevrem	127	39,0
Türkiye'deki resmi bir kurum	128	39,3
Türkiye'deki herhangi bir vakıf/dernek	19	5,8
Ülkemdeki resmi bir kurum	22	6,7
Ülkemdeki herhangi bir vakıf/dernek	7	2,1
Diğer	23	7,1
Toplam	326	100,0
Cevapsız	4	1,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçeyi öğrendikleri kaynağın sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında, öğrencilerin % 39,3'ünün Türkiye'deki resmi bir kurumdan, % 389'unun yakın çevresinden, % 7,1'inin burada sayılmayan yerlerden, % 6,7'sinin kendi ülkesindeki resmi bir kurumdan, % 5,8'inin Türkiye'deki herhangi bir vakıf/dernekten, % 2,1'inin ülkesindeki herhangi bir vakıf/dernekten temin ettikleri, % 1,2'sinin de soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 18: Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçeyi öğrendikleri kaynaktan memnuniyet düzeyine göre dağılımı

Türkçenin öğrenildiği kaynaktan memnuniyet düzeyi	N	%
Çok iyi	116	35,6
İyi	171	52,5
Kararsızım	23	7,1
Kötü	11	3,4
Çok kötü	5	1,5
Toplam	326	100,0
Cevapsız	4	1,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkçeyi öğrendikleri kaynaktan memnuniyet düzeyinin sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında, öğrencilerin % 35,6'sının 'Çok iyi', % 52,5'inin "İyi", % 7,1'inin "Kararsızım", % 3,4'ünün "Kötü" ve % 1,5'inin "Çok kötü" şeklinde değerlendirdikleri, % 1,2'sinin de soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 19: Araştırmaya katılan öğrencilerin Arapçayı nerede öğrendiklerine göre dağılımı

Arapça öğrenilen yer	N	%
Türkiye'de	245	74,9
Kendi ülkemde	76	23,2
Başka bir ülkede	6	1,8
Toplam	327	100,0
Cevapsız	3	0,9

Öğrencilerin Arapçayı nerede öğrendiğinin sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında, öğrencilerin % 74,9'unun Türkiye'de, % 23,2'sinin kendi ülkesinde, % 1,8'inin başka bir ülkede öğrendiğini belirttiği ve % 0,9'unun da soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

2. Öğrencilerin Türkiye'deki Öğrenim Süreci Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 20: Araştırmaya katılan öğrencilerin katılmış oldukları uyum programlarına göre dağılımı

Öğrencilerin katıldığı uyum programları	N	%
İlahiyat Fakültesi'ni tanıtmaya ilişkin uyum programına katılım sıklığı	122	37,1
Üniversite ve birimlerini tanıtmaya ilişkin uyum programına katılım sıklığı	83	25,2
Kalınan yurt hakkındaki uyum programına katılım sıklığı	102	31,0
Şehrin kültürüne ve şehirdeki yaşama uyum programına katılım sıklığı	73	22,2
Sağlık birimlerine ilişkin uyum programına katılım sıklığı	17	5,2
Toplam	326	100,0
Cevapsız	4	1,2

Öğrencilerin katıldıkları uyum sağlama programlarının sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında, öğrencilerin % 37,1'inin İlahiyat Fakültesi'ni tanıtmaya ilişkin uyum programına katıldığı, % 31'inin kalınan yurt hakkındaki uyum programına katıldığı, % 25,2'sinin üniversite ve birimlerini tanıtmaya ilişkin bir uyum programına katıldığı, % 22,2'sinin şehrin kültürüne ve şehirdeki yaşama uyum programına katıldığı, % 5,2'sinin sağlık birimlerine ilişkin uyum programına katıldığı ve % 1,2'sinin de soruyu cevapsız bıraktığı görülecektir.

Tablo 21: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşamış olduğu uyum sorunlarına göre dağılımı

	Gelenekler		Bulunan kentin yaşamı		Ekonomik ihtiyaçları karşılama		İklim şartları		Yemek kültürü		Dini yaşayış	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesinlikle katılıyorum	17	5,3	13	4,0	21	6,6	31	9,6	55	16,9	6	1,9
Katılıyorum	63	19,6	58	18,0	71	22,2	72	22,2	61	18,8	25	7,7
Kararsızım	22	6,9	32	9,9	56	17,5	33	10,2	29	8,9	20	6,2
Katılmıyorum	126	39,3	141	43,8	118	36,9	111	34,3	95	29,2	129	39,9
Kesinlikle katılmıyorum	93	29,0	78	24,2	54	16,9	77	23,8	85	26,2	143	44,3
Toplam	321	100,0	322	100,0	320	100,0	324	100,0	325	100,0	323	100,0
Cevapsız	9	2,7	8	2,4	10	3,0	6	1,8	5	1,5	7	2,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşamış olduğu uyum sorunlarının sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 35,7'sinin yemek kültürüne uyumda sorun yaşadığı, 31,8'sinin iklim şartlarına uyumda sorun yaşadığı, % 28,8'unun ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya uyumda sorun yaşadığı, % 24,9'unun geleneklere uyumda sorun yaşadığı, % 22'sinin bulunan kentin yaşamına uyumda sorun yaşadığı, % 9,6'sının dini yaşayışa uyumda sorun yaşadığı görülmektedir.

Tablo 22: Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'de üniversite öğrencisi olarak yaşadıkları sorunlara göre dağılımı

	Ekonomik problemler		Barınma, beslenme veya yurt		Ulaşım		Aile özlemi		Eğitim/ sınav sistemi		Terimleri anlayamama		Yöre halkının önyargıları		Akademisyenler		Sağlık	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kesinlikle katılmıyorum	58	17,9	70	21,4	78	24,1	29	9,0	24	7,5	28	8,7	42	13,0	62	19,2	59	18,2
Katılmıyorum	108	33,3	133	40,7	159	49,2	74	23,1	56	17,5	86	26,6	110	34,2	143	44,3	153	47,1
Kararsızım	37	11,4	28	8,6	29	9,0	38	11,8	48	15,0	28	8,7	53	16,5	66	20,4	28	8,6
Katılıyorum	97	29,9	74	22,6	42	13,0	128	39,9	123	38,4	119	36,8	77	23,9	44	13,6	70	21,5

Kesinlikle katılıyorum	24	7,4	22	6,7	15	4,6	52	16,2	69	21,6	62	19,2	40	12,4	8	2,5	15	4,6
Toplam	324	100,0	327	100,0	323	100,0	321	100,0	320	100,0	323	100,0	322	100,0	323	100,0	325	100,0
Cevapsız	6	1,8	3	,9	7	2,1	9	2,7	10	3,0	7	2,1	8	2,4	7	2,1	5	1,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'de üniversite öğrencisi olarak yaşamış oldukları sorunlarının sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin yaşadıkları problemler büyükten küçüğe doğru % 60 ile eğitim/sınav sistemi problemleri, % 56,1 ile aile özlemi problemleri, % 56 ile eğitim sürecinde kullanılan terimleri anlayamama problemleri, % 37,3 ile ekonomik problemler, % 36,3 ile yöre halkının önyargılarıyla ilgili problemler, % 29,3 ile barınma, beslenme veya yurt problemleri, % 26,1 ile sağlık problemleri, % 17,6 ile ulaşım problemleri ve % 16,1 ile akademisyenlerle ilgili problemler şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 23: Öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmenin avantajları hakkındaki düşünceleriyle ilgili bulguların dağılımı

Türkiye'de eğitim görmenin avantajları	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam	
Daha geniş bir bakış açısı kazandırma	5	1,5	9	2,8	22	6,7	170	52,0	121	37,0	327	100,0
Farklı tecrübelerle kişisel anlamda gelişme	4	1,2	14	4,3	27	8,3	179	55,2	100	30,9	324	100,0
Türkçeyi öğrenmiş olma	11	3,4	23	7,1	13	4,0	129	39,7	149	45,8	325	100,0
Farklı kültürleri tanıma	10	3,1	23	7,2	16	4,9	153	46,9	124	38,0	326	100,0
Farklı bir İslam yaşayışını gözlemleme	6	1,9	35	10,8	26	8,0	158	48,8	99	30,6	324	100,0
Daha iyi yaşam şartlarında eğitim alma	18	5,5	40	12,3	68	20,9	129	39,6	71	21,8	326	100,0
Prestijli bir diploma sahibi olma	23	7,1	60	18,6	46	14,2	135	41,8	59	18,3	323	100,0
Daha kaliteli yükseköğrenim görme	17	5,2	39	12,0	79	24,4	124	38,3	65	20,1	324	100,0
Toplum içinde itibar kazandırma	21	6,5	48	14,9	68	21,1	142	44,0	44	13,6	323	100,0
Günün ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte yetişme	11	3,4	25	7,7	106	32,8	134	41,5	47	14,6	323	100,0

Mezuniyet sonrası iş bulma kolaylığı elde etme	26	8,0	80	24,8	105	32,5	73	22,6	39	12,1	323	100,0
Statüsü ve maaşı yüksek iş bulma kolaylığı	34	10,6	89	27,7	114	35,5	63	19,6	21	6,5	321	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmenin avantajları hakkındaki düşünceleriyle ilgili bulgulara bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin sırayla % 89'luk oranla daha geniş bir bakış açısı kazandırma, % 86,1'lik oranla farklı tecrübeler elde ederek kişisel anlamda gelişme imkânı elde etme, % 85,5'lik oranla Türkçeyi öğrenmiş olma, % 84,9'luk oranla farklı kültürleri tanıma fırsatı elde etme, % 79,4'lük oranla farklı bir İslam yaşayışını gözlemleme fırsatı elde etme, % 61,4'lük oranla daha iyi yaşam şartlarında eğitim alma fırsatı elde etme, % 60,1'lik oranla prestijli bir diploma sahibi olma, % 58,4'lük oranla daha kaliteli bir yükseköğrenim fırsatı elde etme, % 57,6'lık oranla toplum içinde itibar kazandırma, % 56,1'lik oranla günümüz ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte yetişme fırsatı elde etme, % 34,7'lik oranla mezuniyet sonrası iş bulma kolaylığı fırsatı elde etme, % 26,1'lik oranla statüsü ve maaşı yüksek bir iş olanağı elde etme avantajını seçtikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 24: Öğrencilerin Türkiye'deki eğitim süreçlerinde kaldıkları yerler ve memnuniyet düzeyleriyle ilgili bulguların dağılımı

	Kredi ve Yurtlar Kurumu'na ait yurttan memnundum		**TDV'ye ait yurttan memnundum**		**Özel yurttan memnundum**		**Özel evde arkadaşlarla memnundum**		**Evde ailemle memnundum**	
	N	%	**N**	%	**N**	%	**N**	%	**N**	%
Kesinlikle katılmıyorum	17	13,3	12	5,1	13	7,4	6	3,8	3	2,2
Katılmıyorum	24	18,8	27	11,5	22	12,5	7	4,4	7	5,0
Kararsızım	52	40,6	48	20,4	52	29,5	28	17,6	24	17,3
Katılıyorum	30	23,4	91	38,7	62	35,2	71	44,7	34	24,5
Kesinlikle katılıyorum	5	3,9	57	24,3	27	15,3	47	29,6	71	51,1
Toplam	128	100,0	235	100,0	176	100,0	159	100,0	139	100,0
Cevapsız	202	61,2	95	28,8	154	46,7	171	51,8	191	57,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'de eğitim görme sürecinde kaldıkları yerler ve memnuniyet düzeyinin sorulduğu soruya verilen ce-

vaplara bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 71,2'sinin TDV'ye ait yurtta kaldığı ve % 63'ünün memnun kaldığı, % 53,3'ünün özel yurtta kaldığı ve % 50,5'inin memnun kaldığı, % 48,2'sinin özel evde arkadaşlarıyla kaldığı ve % 74,3'ünün memnun kaldığı, % 42,1'inin evde ailesiyle kaldığı ve % 75,6'sının memnun kaldığı, % 38,8'inin Kredi ve Yurtlar Kurumu'na ait yurtta kaldığı ve % 27,3'ünün memnun kaldığı görülmektedir.

Tablo 25: Öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye hakkında sahip oldukları beklentilerle ilgili bulguların dağılımı

	Kesinlikle katılmıyorum		**Katılmıyorum**		**Kararsızım**		**Katılıyorum**		**Kesinlikle katılıyorum**		**Toplam**		**Cevapsız**	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kaliteli bir üniversite eğitimi	3	,9	5	1,6	16	5,0	173	54,1	123	38,4	320	100,0	10	3,0
Yaşam standartları yüksek ülke	3	,9	45	14,2	56	17,2	147	46,5	65	20,6	316	100,0	14	4,2
Dinine bağlı insanlar çok	5	1,6	20	6,3	40	12,6	148	46,5	105	33,0	318	100,0	12	3,6
Daha özgür bir hayat sürmek	18	5,8	61	19,6	59	18,9	134	42,9	40	12,8	312	100,0	18	5,5
Farklı ve özgün bir İslam dini eğitimi almak	4	1,3	38	12,5	48	15,7	146	47,9	69	22,6	305	100,0	25	7,6
Farklı bir İslam yorumunu gözlemlemek	7	2,3	43	14,0	75	24,4	131	42,7	51	16,6	307	100,0	23	7,0
Akademisyenlerinin iyi yetişmiş olması	3	1,0	11	3,5	40	12,8	157	50,3	101	32,4	312	100,0	18	5,5
Türkiye'nin maddi ihtiyaçlarımı karşılaması	5	1,6	25	8,1	52	16,8	143	46,1	85	27,4	310	100,0	20	6,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki beklentilerine bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde büyükten küçüğe doğru kaliteli bir üniversite eğitimi almayı bekliyordum seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 92,5, akademisyenlerinin iyi yetişmiş olmasını bekliyordum seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 82,7, dinine bağlı insanların yoğun olduğu bir ortam bekliyordum seçeneğini işaretleyenlerin oranı %79,5, Türkiye'nin maddi ihtiyaçlarımı

karşılayacak kadar destek sağlayacağını umuyordum seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 73,5, farklı ve özgün bir İslam dini eğitimi almayı umuyordum seçeneğini işaretleyenlerin oranı %70,5, yaşam standartları yüksek bir ülke olmasını bekliyordum seçeneğini işaretleyenlerin oranı %67,1, farklı bir İslam yorumunu gözlemlemeyi bekliyordum seçeneklerini işaretleyenlerin oranı 59,3 ve daha özgür bir hayat sürmeyi bekliyordum seçeneklerini işaretleyenlerin oranı % 55,7'dir.

Tablo 26: Öğrencilerin Türkiye'ye geldikten sonra beklentileri hakkındaki algılarıyla ilgili bulguların dağılımı

	Çok Kötü		**Kötü**		**Orta**		**İyi**		**Çok İyi**		**Toplam**		**Cevapsız**	
	N	%	**N**	%	**N**	%	**N**	%	**N**	%	**N**	%	**N**	%
Kaliteli bir üniversite eğitimi	5	2,0	15	5,9	91	35,8	93	36,6	50	19,7	254	100,0	76	23,0
Yaşam standartları yüksek ülke	1	,4	7	2,8	74	29,4	124	49,2	46	18,3	252	100,0	78	23,6
Dinine bağlı insanlar çok	7	2,8	38	15,0	98	38,7	83	32,8	27	10,7	253	100,0	77	23,3
Daha özgür bir hayat sürmek	4	1,6	8	3,3	71	29,2	110	45,3	50	20,6	243	100,0	87	26,4
Farklı ve özgün bir İslam dini eğitimi almak	6	2,5	16	6,6	95	39,4	95	39,4	29	12,0	241	100,0	89	27,0
Farklı bir İslam yorumunu gözlemlemek	4	1,7	17	7,1	95	39,9	93	39,1	29	12,2	238	100,0	92	27,9
Akademisyenlerinin iyi yetişmiş olması	4	1,7	17	4,9	73	29,7	104	42,3	53	21,5	246	100,0	84	25,5
Türkiye'nin maddi ihtiyaçlarımı karşılaması	11	4,5	14	5,7	81	33,1	89	36,3	50	20,4	245	100,0	85	25,8

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'ye geldikten sonra beklentilerinin karşılanma durumuna bakıldığında ve "Çok iyi" ve "İyi" cevapları birlikte değerlendirildiğinde büyükten küçüğe doğru yaşam standartları yüksek bir ülke olması beklentisinin karşılanma düzeyi % 67,5, daha özgür bir hayat sürme beklentisinin karşılanma düzeyi % 65,9, akademisyenlerinin iyi yetişmiş olması beklentisinin karşılanma düzeyi % 63,8, Türkiye'nin maddi ihtiyaçlarımı karşılayacak kadar destek sağlayacağı beklentisinin karşılanma

düzeyi % 56,7, kaliteli bir üniversite eğitimi beklentisinin karşılanma düzeyi % 56,3, farklı ve özgün bir İslam dini eğitimi alma beklentisinin karşılanma düzeyi % 51,4, ve farklı bir İslam yorumunu gözlemleme beklentisinin karşılanma düzeyi % 51,3 ve dinine bağlı insanların yoğun olduğu bir ortam beklentisinin karşılanma düzeyi % 43,5'tir.

Tablo 27: Öğrencilerin öğrenimlerini tamamladıktan sonra hangi ülkede çalışmayı düşündükleri hakkındaki cevaplarının dağılımı

	N	%
Ülkemde	231	72,2
Türkiye'de	68	21,3
Başka bir ülkede	21	6,6
Toplam	320	100,0
Cevapsız	10	3,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenimlerini tamamladıktan sonra çalışmayı düşündükleri ülkeyle ilgili değerlendirmelerinin tablosuna bakıldığında öğrencilerin % 72,2'sinin kendi ülkesinde, % 21,3'ünün Türkiye›de ve % 6,6'sının başka bir ülkede çalışmayı düşündüğünü belirttiği, % 3'ünün de soruyu cevapsız bıraktığı anlaşılmaktadır.

3. Öğrencilerin Öğrenim Gördüğü İlahiyat Fakültesindeki Eğitim Süreci Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 28: Öğrencilerin fakültede sunulan olanaklardan memnuniyet düzeyleriyle ilgili bulguların dağılımı

Fakültede sunulan olanaklardan memnuniyet durumu	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Cevapsız	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Öğretim üyelerinin öğrencilerle ilişkileri	9	2,7	26	7,9	55	16,7	163	49,4	75	22,7	328	100,0	2	0,6
Fakültemin sosyal ve kültürel olanakları	18	5,5	45	13,8	89	27,4	141	43,4	32	9,8	325	100,0	5	1,5
Eğitimde kullanılan ders araç-gereçleri	11	3,4	56	17,2	79	24,3	141	43,4	38	11,7	325	100,0	5	1,5

Kütüphane hizmetleri	14	4,3	24	7,3	40	12,2	182	55,7	67	20,5	327	100,0	3	0,9
Uluslararası öğrencilere danışmanlık hizmetleri	25	7,8	52	16,1	94	29,2	112	34,8	39	12,1	322	100,0	8	2,4
Öğrenci işlerindeki personelin ilgilenme düzeyi	27	8,3	40	12,3	74	22,8	130	40,1	53	16,4	324	100,0	6	1,8
Fakültedeki seminer, panel vb. akademik etkinlikler	3	0,9	24	7,5	71	22,0	172	53,4	52	16,1	322	100,0	8	2,4
Ders dışı sosyal ve kültürel etkinlikler	27	8,3	48	14,7	98	30,0	122	37,3	32	9,8	327	100,0	3	0,9
Ulaşım araçları/ imkânları	15	4,6	30	9,2	49	15,0	164	50,3	68	20,9	326	100,0	4	1,2
Fakültede akademik anlamdaki rehberlik	19	5,9	50	15,6	107	33,3	112	34,9	33	10,3	321	100,0	9	2,7
Eğitim için ihtiyaç duyulan teknolojik destek	23	7,1	49	15,1	73	22,5	134	41,4	45	13,9	324	100,0	6	1,8
Psikolojik ihtiyaçların giderilmesi	25	7,8	40	12,5	99	30,8	126	39,3	31	9,7	321	100,0	9	2,7

Araştırmaya katılan öğrencilerin fakültede sunulan olanaklardan memnuniyet düzeylerinin sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 76,2'sinin kütüphane hizmetlerinden, % 72,1'inin öğretim üyelerinin öğrencilerle ilişkilerinden, % 71,2'sinin kaldığı yerle fakültesi arasındaki ulaşım imkânlarından, % 69,5'inin fakültesindeki seminer, panel vb. akademik etkinliklerden, % 56,5'inin öğrenci işlerindeki personelin ilgilenme düzeyinden, % 55,3'ünün eğitim için ihtiyaç duyulan teknolojik destekten, % 53,2'sinin fakültesinin sosyal ve kültürel olanaklarından, % 55,1'inin eğitim sürecinde kullanılan ders araç-gereçlerinden, % 49'unun paylaşma, arkadaşlık vb. psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesinden, % 47,1'inin fakültesindeki ders dışı sosy0-kültürel etkinliklerden, %

46,9'unun uluslararası öğrencilere danışmanlık hizmetlerinden ve % 45,2'sinin fakültedeki akademik anlamdaki rehberlikten memnun olduklarını belirttikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 29: Öğrencilerin Arapça düzeyleriyle ilgili bulguların dağılımı

Öğrencilerin Arapça düzeyleri	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Cevapsız	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Klasik Arapça metinlerini okuyabilme	21	6,5	30	9,3	54	16,8	155	48,1	62	19,3	322	100,0	8	2,4
Klasik Arapça metinlerini anlayabilme	23	7,2	55	17,1	96	29,9	112	34,9	35	10,9	321	100,0	9	2,7
Modern Arapça metinlerini okuyabilme	17	5,3	46	14,4	65	20,3	135	42,2	57	17,8	320	100,0	10	3,0
Modern Arapça metinlerini anlayabilme	18	5,6	66	20,7	86	27,0	112	35,1	37	11,6	319	100,0	11	3,3
Arapça konuşanın söylediklerini anlayabilme	23	7,1	49	15,1	67	20,7	135	41,7	50	15,4	324	100,0	6	1,8
Biriyle Arapça konuşabilme	34	10,6	68	21,2	91	28,3	88	27,4	40	12,5	321	100,0	9	2,7

Araştırmaya katılan öğrencilerin Arapçayı düzeylerinin sorulduğu soruya verilen cevaplara bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin % 67,4'ünün klasik Arapça metinlerini yeterli düzeyde okuyabildiğini, % 45,8'inin klasik Arapça metinlerini yeterli düzeyde anlayabildiğini, % 60'ının modern Arapça metinlerini yeterli düzeyde okuyabildiğini, % 46,7'sinin modern Arapça metinlerini yeterli düzeyde anlayabildiğini, % 57,1'inin Arapça konuşan birinin söylediklerini yeterli düzeyde anlayabildiğini, % 39,9'unun biriyle yeterli düzeyde Arapça konuşabildiğini belirttiği anlaşılmaktadır.

Tablo 30: Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi'ndeki dersler ve derslerin içerikleri hakkındaki algılarıyla ilgili bulguların dağılımı

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dersteki konular yeterince çeşitlendirilmiştir	5	1,5	40	12,3	79	24,2	165	50,6	37	11,3	326	100,0
İşlenen konular çok boyutlu incelenmektedir	10	3,1	59	18,1	108	33,1	129	39,6	20	6,1	326	100,0
Günceldir, günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunları konu edinir	4	1,2	51	15,9	88	27,4	156	48,6	22	6,9	321	100,0
Meslek hayatına hazırlayıcı/yetiştiricidir	21	6,5	53	16,5	91	28,3	129	40,2	27	8,4	321	100,0
İlahiyat Fakültesi'ndeki zorunlu dersler yeterince çeşitlidir	7	2,2	38	11,8	64	19,9	185	57,5	28	8,7	322	100,0
İlahiyat Fakültesi'ndeki seçmeli dersler yeterince çeşitlidir	13	4,0	38	11,8	66	20,6	168	52,3	36	11,2	321	100,0
İlahiyat Fakültesi'ndeki zorunlu dersler yeterince kalitelidir	15	4,7	48	15,0	90	28,2	139	43,6	27	8,5	319	100,0
İlahiyat Fakültesi'ndeki seçmeli dersler yeterince kalitelidir	15	4,7	46	14,3	102	31,8	129	40,2	29	9,0	321	100,0
Din görevliliğine hazırlayıcı dersler yeterince kalitelidir	34	10,7	58	18,2	93	29,2	110	34,5	24	7,5	319	100,0
Öğretmenlik mesleğine hazırlayıcı dersler yeterince kalitelidir	26	8,2	56	17,6	115	36,2	99	31,1	22	6,9	318	100,0
Yüksek lisans/doktora eğitimine yönelik dersler yeterince kalitelidir	18	5,9	42	13,8	137	44,9	85	27,9	23	7,5	305	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördüğü İlahiyat Fakültesi'ndeki dersler ve derslerin içerikleriyle ilgili tabloya bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde büyükten küçüğe doğru İlahiyat Fakültesi'ndeki zorunlu dersler yeterince çeşitlidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 66,2, İlahiyat Fakültesi'ndeki seçmeli dersler yeterince çeşitlidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 63,5, dersteki konular yeterince çeşitlendirilmiştir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 61,9, günceldir, ,günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunları konu edinir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 55,5, İlahiyat Fakültesi'ndeki zorunlu dersler yeterince kalitelidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 52,1, İlahiyat Fakültesi'ndeki seçmeli dersler yeterince kalitelidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 49,2, meslek hayatına hazırlayıcı/yetiştiricidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 48,6, işlenen konular çok boyutlu incelenmektedir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 45,7, din görevliliğine hazırlayıcı dersler yeterince kalitelidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 42, öğretmenlik mesleğine hazırlayıcı derslerin yeterince kalitelidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 38, yüksek lisans/doktora eğitimine yönelik dersler yeterince kalitelidir seçeneğini işaretleyenlerin oranı % 35,4'tür.

Tablo 31: Öğrencilerin İlahiyat Fakültesi'ndeki akademisyenler hakkındaki algılarıyla ilgili bulguların dağılımı

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		Cevapsız	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mesleki tecrübeleri yeterlidir	5	1,5	32	9,8	76	23,3	171	52,5	42	12,9	4	1,2	4	1,2
Alanlarına hâkimiyetleri yeterlidir	7	2,1	30	9,2	65	19,9	186	56,9	39	11,9	3	,9	3	,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördüğü İlahiyat Fakültesi'ndeki akademisyenlerle ilgili değerlendirmelerinin tablosuna bakıldığında ve "Kesinlikle katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde akademisyenlerin alanlarına hâkimiyetlerinin yeterli olduğuna katılım oranı % 68,8 ve mesleki tecrübelerinin yeterli olduğuna katılım oranı % 65,4'tir. Ortalamaları 3,40'tan yüksektir ve iyi derecedeki katılımı göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Yurt dışından ülkemize ilahiyat öğrenimi görmeye gelen öğrencilerin % 34,2'sinin Türkiye Diyanet Vakfı ve % 23,6'sının Uluslararası İlahiyat Programı aracılığıyla olmak üzere % 57,8'inin diğer fakültelere gelecek öğrencilere nazaran İlahiyat Fakültesi için özel olarak seçildiği çıkarılabilir.

Öğrencilerin yarıdan fazlasının (% 60,9) erkek olduğu ve yine yarıdan fazlasının (% 58,2) 18-24 yaş aralığında olduğu, yine yarıdan fazlasının (% 53) Türkiye Diyanet Vakfı tarafından, % 23,9'unun da Türkiye Bursları burslusu olarak ülkemizde eğitim görmekte olduğu, % 62'sinin 1-5 yıldır ve % 33,6'sının da 6-10 yıldır ülkemizde bulunmakta olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin ilk bilgi aldıkları birime bakıldığında % 43,9'unun TDV ve % 20,2'sinin Türkiye Bursları birimleri tarafından ilk olarak bilgilendirildikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin Ortadoğu'dan dörtte birinin de Balkanlardan geldiği, % 40'ının Uludağ Üniversitesi'nin öğrencisi olduğu, kendi ülkesindeki yetkililerce ilgilenilme sıklığına göre Türkiye'deki yetkililerce daha sık ilgilenildiği, öğrencilerin % 68,8'lik büyük bölümünün yaşamının büyük bölümünü kentte geçirdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin % 29,3'lük babalarında % 35,6'lık çoğunlukla lise/meslek lisesi mezunu olduğu, annelerinin % 73,6'lık çoğunlukla ev hanımı, babalarının % 26,5'lik çoğunlukla işçi oldukları, öğrencilerinin ebeveyninin % 88,1'inin her ikisinin de sağ olduğu ve % 10,6'sının ebeveyninin sadece birinin sağ olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 45,9'unun yılda birkaç kere ve % 34,7'sinin ise yılda bir defa memleketini ziyarete gittiği, toplamda da % 80,6'sının en az yılda bir kez ülkesini ziyarete gittiği, % 81,1'inin bekâr, % 18,9'unun ise evli olduğu, % 39,3'ünün Türkçeyi Türkiye'deki resmi bir kurumdan ve % 39'unun ise yakın çevresinden öğrendiği, % 88,1'inin Türkçeyi öğrendiği kaynaktan memnun olduğu, % 74,9'unun Arapçayı Türkiye'de ve % 23,2'sinin ise kendi ülkesinde öğrendiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Türkiye'deki eğitim süreci hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular başlığı altında öğrencilerin tanıtım amaçlı katıldıkları uyum programlarına bakıldığında, sırasıyla birinci sırada İlahiyat Fakültesi'ni, ikinci sırada kalınan yurdu, üçüncü sırada ise üniversite ve birimlerini tanıtmaya ilişkin uyum programına katıldığı, sırasıyla % 35,7'sinin yemek

kültürüne, % 31,8'inin iklim şartlarına, % 28,8'inin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaya uyumda sorun yaşadığı, Türkiye'de üniversite öğrencisi olarak yaşadıkları sorunlara bakıldığında % 60 ile eğitim/sınav sistemi, % 56,1 ile aile özlemi, % 56 ile eğitim sürecinde kullanılan terimleri anlayamama problemlerinin geldiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin Türkiye'de eğitim görmenin avantajları hakkındaki düşünceleriyle ilgili bulgulara bakıldığında sırayla % 89'luk oranla daha geniş bir bakış açısı kazandırma, % 86,1'lik oranla farklı tecrübeler elde ederek kişisel anlamda gelişme imkânı elde etme, % 85,5'lik oranla Türkçeyi öğrenmiş olma, % 84,9'luk oranla farklı kültürleri tanıma fırsatı elde etme, % 79,4'lük oranla farklı bir İslam yaşayışını gözlemleme fırsatı elde etme, % 61,4'lük oranla daha iyi yaşam şartlarında eğitim alma fırsatı elde etme, % 60,1'lik oranla prestijli bir diploma sahibi olma ve % 58,4'lük oranla daha kaliteli bir yükseköğrenim fırsatı elde etme avantajını tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Burada da görülebileceği gibi daha kaliteli bir yükseköğrenim fırsatı elde etme avantajı öğrenciler nezdinde sekizinci ve sondan beşinci sırada yani son sıralarda gelmektedir. Bu sonuçtan Türkiye'nin yükseköğretim sisteminin kalitesinin çalışmaya katılan öğrencilerin nezdinde yeteri kadar tatmin edici bir imaj bırakmadığı çıkarılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye'de eğitim sürecinde kaldıkları yerler ve memnuniyet düzeyleriyle ilgili bulgulara bakıldığında özellikle ilahiyat fakültesi öğrencilerine hitap eden TDV yurdunda öğrencilerin %71,2'sinin kalmış olduğu ve memnuniyet düzeyinin % 63 olduğu, ailesiyle kalanların ve özel evde arkadaşlarıyla kalanların memnuniyet düzeylerinin % 75 civarında seyrettiği, % 38,8'inin Kredi ve Yurtlar Kurumu'na ait yurtta kaldığı ve sadece % 27,3'ünün bu barınma yerinden memnun kaldığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre başta Kredi ve Yurtlar Kurumu'na ait yurtların olmak üzere en fazla ilahiyat öğrencisi barındıran TDV'nin öğrenci memnuniyetini artırıcı önlemler alması gerektiği önerilebilir.

Öğrencilerin Türkiye›ye gelmeden önce Türkiye hakkındaki beklentileri ve beklentilerinin karşılanma durumuyla ilgili bulgulara bakıldığında sırasıyla kaliteli bir üniversite eğitimi almayı bekleyenlerin oranının % 92,5 ve beklentinin karşılanma düzeyinin % 56,3, akademisyenlerinin iyi yetişmiş olmasını bekleyenlerin oranının % 82,7 ve beklentinin karşılanma düzeyinin % 63,8, dinine bağlı insanların yoğun olduğu bir ortam bekleyenlerin oranının % 79,5 ve beklentinin karşılanma düzeyinin % 43,5, Türkiye'nin maddi

ihtiyaçlarını karşılayacak kadar destek sağlayacağını bekleyenlerin oranının % 73,5 ve beklentinin karşılanma düzeyinin % 56,7 olduğu, buradan kaliteli üniversite eğitimi beklentisinin ve hemen ardından da akademisyenlerinin iyi yetişmiş olması beklentisisinin en yüksek düzeyde çıkmasının, Türkiye'nin yurt dışındaki yükseköğretim imajının % 90'lar civarındaki pozitif bir düzeyde seyrettiğine bir işaret olduğu fakat beklentilerin karşılanma düzeyinin beklenilenlerden epey düşük çıktığı sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca öğrenimlerini tamamladıktan sonra öğrencilerin % 72,2'sinin kendi ülkesinde, % 21,3'ünün de Türkiye'de çalışmayı düşündükleri görülmektedir.

Öğrencilerin öğrenim gördüğü ilahiyat fakültesindeki eğitim süreci hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular arasında fakültede sunulan olanaklara bakılırsa öğrencilerin % 76,2'sinin kütüphane hizmetlerinden, % 72,1'inin öğretim üyelerinin öğrencilerle ilişkilerinden, % 71,2'sinin kaldığı yerle fakültesi arasındaki ulaşım imkânlarından, % 69,5'inin fakültesindeki seminer, panel vb. akademik etkinliklerden, % 56,5'inin ise öğrenci işlerindeki personelin ilgilenme düzeyinden memnun oldukları sonucuna ulaşılabilir. Birçok uluslararası öğrencinin şikâyet konusu olan kütüphane, öğretim üyeleriyle ilişkiler, ulaşım ve öğrenci işlerindeki personelin ilgilenme düzeyi konularının günümüzde en yüksek düzeyde memnuniyet sağlanan konular arasında sayılması, ayrıca her öğrencinin ilgi odağı olan seminer, panel gibi akademik etkinlikler hususunda da memnuniyet sağlanması uluslararası öğrencilerin memnuniyetinin sağlanması ve ülke imajı adına sevindiricidir.

Öğrencilerin yaklaşık ¾'ünün Arapçayı Türkiye›de öğrendikleri hesaba katıldığında gerek klasik metinleri gerekse modern metinleri orta düzeyde okuyabildikleri, yine yaklaşık yarısının okuduklarını ve konuşan birinin söylediklerini anlayabildiklerini ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin % 60 civarının İlahiyat Fakültesi'ndeki zorunlu ve seçmeli derslerin çeşitliliğini ve dersteki konuların yeterince çeşitlendirilmesini beğendikleri, yarısından fazlasının dersleri güncel ve günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunları konu edinir tarzda bulduğunu, yine yarıya yakınının zorunlu ve seçmeli derslerin kalitesini beğendiklerini, meslek hayatına hazırlayıcı/yetiştirici bulduklarını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi.

Can, A. (2014). SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi. Ankara: Pegem Akademi.

Coşkun, İ., Dama, N., Emin, M. N., Toklucu, D. & Barkçin, M., (2016). 2016'da Türkiye, 2016'da Eğitim ve Sosyal Politikalar. Ankara: SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı).

Çetinsaya, G. (2014). Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi için Bir Yol Haritası, Eskişehir: Yükseköğretim Kurulu Yayın No:2014/2, Erişim 10 Nisan 2015 https://yolharitasi.yok.gov.tr/docs/YolHaritasi.pdf

Ergin, G. & Türk, F. (2010). Türkiye'de öğrenim gören Orta Asyalı Öğrenciler. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 2(1), 35-41.

Karasar, N. (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

OECD Reports, (2016). Education At A Glance 2016: OECD Indicators. OECD Publishing.

Özoğlu, M., Gür, B. S. & Coşkun, İ. (2012). Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler. Ankara: SETA.

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2015). "Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi (Araştırma Projesi Raporu)", Erişim 10 Mayıs 2016 http://kam.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2015/04/Uluslararasi_Ogrenci_Raporu_2015.pdf

Zeki, A. (1997). Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri. İstanbul: MÜİF Yayınları.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). 2016 Türkiye Göç Raporu. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 40. Erişim 14 Temmuz 2017 http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf

https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2017/2017_T20_V1.pdf